

Battal Gazi ve Kırk Kızlı Kırk Nispetiyle bir arada olan K. merkezli camii, 17. yüzyıla kadar olan devirde yapılmış olabileceği düşüncesiyle, 1900 yılında yapılan bir restorasyonla ve 1901 yılında bitirilmiştir. Bu restorasyonun çerçevesinde batı duvarın iç kısmında bulunan bir duvarın üst kısmında, bir camiiye ait yazılı bir belge tespit edilmiştir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir.

İkinci olarak, 1909 yılında yapılmış olan restorasyonun çerçevesinde batı duvarın iç kısmında, bir camiiye ait yazılı bir belge tespit edilmiştir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir.

1970 yılında yapılan restorasyonun çerçevesinde, batı duvarın iç kısmında, bir camiiye ait yazılı bir belge tespit edilmiştir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir.

1974 yılında yapılan restorasyonun çerçevesinde, batı duvarın iç kısmında, bir camiiye ait yazılı bir belge tespit edilmiştir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir.

2011 yılı 2005 tarihinde yapılan restorasyonun çerçevesinde, batı duvarın iç kısmında, bir camiiye ait yazılı bir belge tespit edilmiştir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir.

Erol YURDAKUL-Mehmet ÇAYIRDAĞ

İstanbul Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu, 22.07.2011 tarihinde, Battal Gazi Camii ve Kırk Kızlar Türbesi'nin koruma alanı olarak belirlenmesi hususunda karar almıştır. Bu kararın çerçevesinde, batı duvarın iç kısmında, bir camiiye ait yazılı bir belge tespit edilmiştir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir.

Doğu Cephe

17,45 m uzunluğunda 3,00 m yüksekliğindeki duvarın kuzey duvarı, batı duvarın iç kısmında, bir camiiye ait yazılı bir belge tespit edilmiştir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir.

KAYSERİ, BATTAL GAZİ CAMİİ VE KIRK KIZLAR TÜRBESİ

Camii Bölgesi
İç bölünmüş durumda duvarı 13,60x13,75 m
açıklığında kapıya yakın olan girişin mekânının

İkinci bölümde bulunan mekânın
uzunluğunun yaklaşık 3,00 m'dir.
Batı duvarı 2,40 m yüksekliğindedir. Camiiye ait yazılı bir belge tespit edilmiştir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir. Bu belge, camiiye ait olduğu düşünülmektedir.

Battal Gazi ve Kırk Kızlar (Kırk Nisa) adıyla anılan eser, il merkezinin güneydoğusunda ve Kayseri'ye 2 km uzaklıktaki Mazaka veya Eusebio olarak bilinen eski yerleşim yerinin kuzey-batı yamacında bulunmaktadır.

İlk olarak 1969 yılının Mart ayında görüş durumunu birkaç fotoğrafla tespit edebildiğim bahis konusu eski eserler, bir cami ile caminin kuzey cephe duvarının kuzeydoğu bölümünde yer alan ve camiye bitişik bir eyvan türbeden meydana gelmektedir. Ait olduğu bölümde etraflıca bahsedilen türbenin sadece mumyalık kısmı sağlam olup, üstünde yer alan eyvanın kible duvarı, caminin kuzey duvarına bitişik olarak inşa edilmiş ve diğer duvarları bulunmayan türbe ile o tarihte metruk durumda bulunan caminin civarlarında yerleşim olmadığından cemaati de yoktu (fot.1, 2).

1970 yılı Ağustos ayında inceleyip rölöve ölçülerini aldığımız binanın rölöve ve restorasyon projeleri çizilerek o zamanki Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kuruluna gönderilmiş ve onarım için gerekli karar alınmıştı.

1976 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünün 1977 yılı onarım programına dahil edilerek ihalesi yapılan eserin 1977 yılı Haziran ayında onarımına başlanarak 1978 yılında tamamlanmıştır.

23 Eylül 2005 tarihinde ziyaret maksadiyle Kayseri'ye gittiğimde, Kayseri Müzesi eski müdürlerinden M.Çayırdağ ile buraya uğradığımda gözlerime inanamadım. Çevre tamamen gecekondular tarafından işgal edilerek koca bir mahalle haline getirilmiş ve onarılan cami cemaate açılmıştı. Burada yazılan ölçüler ve bunlara göre çizilen projeler 1970 tarihinde alınan ölçülere göre hazırlanmış olup, son seyahatte çekmiş olduğum birkaç fotoğraf ta makaleye eklenmiştir.

Cami Bölümü

İç bölümü duvardan duvara 13.60x13.75m ölçülerinde kareye yakın olan namaz mekânının

üzerini kuzey-güney yönünde uzanan yarım daire kesitli bir tonoz örtmektedir. Bu iç mekânı sınırlayan 17.60 m uzunluk ve 8.50 m yüksekliğindeki dış cephe duvarları tamamen yonu (kefeki) taşından inşa edilmiştir. Bulunan izlere göre XIII. yy. başlarında Selçuklular zamanında büyük bir onarım geçirip içten ve dıştan takviye edilen bu eserden Evliya Çelebi Seyahatnamesinde, "Seyyid Battal Cafer Gazi tekkesinin bir Bektaşî yeri olup, bütün fukarası aşıklardır. Gelip geçen canlara nimeti boldur", şeklinde bahsedilmektedir¹.

Doğu Cephe

17.48 m uzunluk ve 8.60 m yüksekliğindeki yonu taşından inşa edilmiş doğu cephe duvarının kuzey duvarı ile birleştiği köşe, yukardan aşağıya doğru çatlamış ve ayrılmış olduğundan onarım sırasında bu köşe açılmış ve bu duvarların altında ince yonu taşla inşa edilmiş ikinci bir duvara rastlanmıştır (fot.13-15, pl.1-3). Bu yöredeki Bizans mimari tarzını hatırlatan bu iç duvarın örgüsünü meydana getiren yonu taşları 15 cm yükseklik, 18 cm eninde olup, aralarına çok muntazam 2 cm'lik derzler yapılmıştır. İç kısımda meydana çıkarılan bu duvara takviye olarak yapıldığı anlaşılan dıştaki kaplama duvarının kalınlığı 80 cm olup, her ikisinin birlikte kalınlığı iki metreyi bulmaktadır. Fotoğraflarda görüldüğü üzere bu kaplama duvarının kuzey duvar ile bir köşe bağlantısı yoktur. Taş sıralarının kafaları temiz ve aynı düşey doğrultuda olduklarından bu kaplama duvar başlangıcının başka bir duvara dayandığını göstermektedir. Bu duvar da bugün uzantısı yıkılmış olan eyvan türbenin güney duvarı olmalıdır. Bu cephede bulunan güneydoğu köşeden 3.40 m uzaklıkta 0.83 x 1.02 m ölçülerindeki dikdörtgen pencerenin zeminden yüksekliği 3.05 m'dir.

¹ Mehmed Zillioğlu, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Türkçeleştiren: Z.Danışman, , İst.1970, C.5, s.70.

Güney (Kible) Cephe

Yonu taşından inşa edilmiş 17.58 m uzunluk, 8.60 m yüksekliğindeki kible duvarının orta kısmında yer alan ve mihrap girintisini karşılayan 3.81 m genişlik, 6.75 m yüksekliğindeki dikdörtgenler prizması şeklindeki çıkıntı cepheden 0.87 m dışarı taşmaktadır. Bu çıkıntının üstü yağmur ve karın birikmemesi için dışa doğru pahlı olarak inşa edilmiş, alt tarafında ise ne olduğu anlaşılamayan horasan harçlı moloz duvar kalıntıları aynen muhafaza edilmiştir (fot.5). Bu kible cephesi tarafındaki arazide toprağın altından kurşun borular çıktığını o yıllarda Kayseri Müzesi Müdürü olan M. Çayırdağ ifade etmektedir.

Batı Cephe

Bu cephe de diğerleri gibi yonu taşından inşa edilmiş olup, 17.63 m uzunluk, 7.94 m yüksekliğindedir. Bu cephenin güney ucunda 19 adet basamaktan meydana gelen dama çıkış merdiveni yer almaktadır (fot. 4). 30x35 cm ölçülerindeki basamakların baş tarafları tamamen kırılmış olup, duvardan dışarda 25-30 cm kadar çıkıntıları kalmıştır (fot.16, pl.3). Bu merdiveni senenin muhtelif günlerinde dama çıkmak için görevlilerin kullandığı tahmin edilmektedir. Çünkü; toprakla örtülü olan damın her yağmurdan veya karlar temizlendikten sonra loğlanması, bahar aylarında ayırık otlarının temizlenmesi, yabancı otların yetişmemesi için toprağın tuzlanması gibi devamlı bakımlar yapılması gerekmektedir. 1924 yılında çıkan Medeni Kanun'dan sonra hademe-i hayrat kadroları kaldırıldığından o zamandan beri ufak çaplı tamirler ile toprak damların bakımı ancak mahalli dernekler tarafından yaptırılmaktadır.

Kuzeybatı köşeden 3.90 m uzaklıkta, 0.89 m genişlik ve 2.50 m yüksekliğinde pencere vardır (fot.4, 17). Orijinalinde kapı olarak yapıldığı tahmin edilen pencerenin üstünü sağ ve solda birer üzengi taşına oturmuş yedi taştan meydana gelmiş kemer şekillendirmektedir.

Kemer kilit taşının alt kısmı dilimli olarak yapılmıştır. Üzengi taşları konsol şeklinde iç kısımlara doğru çıkıntı yaparak alınları profille süslenmiştir. Bu konsolların alt kısmında 6 cm kalınlığındaki sütunce her iki yanda yer almaktadır. Pencere boşluğunun alt tarafı 63 cm yüksekliğinde iki sıra taş ile sonradan kapatılmıştır. Pencerenin her iki yanında 40 cm'lik düzlükten sonra 5 cm kaval ve 15 cm kepçenin meydana getirdiği 29 cm genişliğindeki profil pencerenin etrafında bir çerçeve meydana getirmektedir. Daha önceki bir tarihte örülerek üstü sıvanan pencere 1977 yılındaki onarımda açılarak kullanılabilir hale getirilmiştir (fot.17). Bu cephe duvarının zemin üzerinde yer alan ilk üç sırasından birincisi iri moloz taşlarından yapılmış, bunun üzerindeki diğer iki sıra ise kaplama duvarlarının ince yonu örgü tekniğine uygun fakat 4-5 cm ambatmanlı (dış tarafa doğru çıkıntılı) olarak inşa edilmişlerdir.

Kuzey (Giriş) Cephe

17.68 m uzunluk ve 8.30 m yüksekliğinde ki bu cephenin sol tarafında türbe, sağ tarafında ise basit bir şekilde cephenin alt kısmına oyulmuş 0.83 m genişlik, 1.14 m yükseklik ve 0.20 m derinliğinde son cemaat mihrabı görevini gören primitif bir niş vardır (fot.1). Cephenin orta kısmında 2.92 m genişliğinde üstü kemerle sonuçlanan bir açıklık bulunmaktadır. Bu açıklığın sağ ve sol duvarlarındaki kalınlıklar farklıdır (pl.1). Türbenin bulunduğu sol tarafın kalınlığı 1.85 m olup, buradaki 0.68 m'lik kaplama aynı zamanda eyvan türbenin güney duvarını meydana getirmektedir. Çünkü, bu duvarın üst tarafında 0.90 m yükseklik ve 6.85 m genişliğinde harçla sıvanmış bir bant vardır (fot.1, 3, 8). Bu bantın altındaki ilk taş sırası ise eyvan tonozunun üzengisi olarak dışa doğru hafif çıkıntılıdır. Giriş açıklığının sağ yanı ise 2.10 m kalınlığında olup, bu açıklığın üstünü örten kemerin düzgün oturması için üzenginin altına gelen köşeye 0.23 cm yüksekliğinde

üçgen bir şev yapıldıktan sonra köşe, 0.40 m genişliğinde bir pah olarak çatıya kadar yükselmektedir (fot.3, 8). Bu kemerin üzengileri giriş sahanlığından 5.05 m yüksekte olup, kilit taşının altı ise 6.78 m yüksekliktedir. Kalınlığı 0.30 m olan kemerin derinliği 0.68 m'dir. Bu kemerin iç tarafında orijinal binaya ait olduğunu tahmin ettiğim ikinci bir kemer vardır. Üstü sıvanmış olan bu kemerin üzengileri aynı hizada olmayıp sol taraf, sağ taraftakine nazaran 1.26 m yukarıda olup, derinliği de 1.07 m'dir (fot. 3,8). 1.16 m genişlik, 2.02 m yükseklik ve 0.25 m kalınlığındaki giriş kapısının üstü basık dairevi kemerli olup, üzengileri eşikten 1.68 m yüksekliktedir (fot.3). Basık kemerin üst kısmında 0.24x0.34 m ölçülerindeki mermer üzerine kabartma sülüs ile yazılmış dört satırlık bir tamir kitabesi bulunmaktadır (fot.18). Tarihçe bölümünde kitabe metni ve tamir ettiren şahıs hakkında daha ayrıntılı bilgi verilecek olan bu kitabeğe göre cami, Osman Paşa tarafından 1241 H. / 1825 M. tarihinde esaslı bir şekilde tamir ettirilmiştir. Bu kitabenin üst tarafında biten duvar ile ikinci kemer arasındaki boşluğa demir doğrama yapılmış ve bunun iç kısmı da tabii ışıklandırma için cam ile kapatılmıştır. 1974 yılında da caminin girişine mahalli dernek tarafından demir doğramadan bir rüzgarlık yaptırılmıştır (fot. 8).

Cephenin en üst kısmında yonu taştan inşa edilmiş üç adet dendana benzer çıkıntı bulunmaktadır. Bunlardan köşelerdekiler daha ufak, giriş kapısı üstüne rastlayan ise daha büyük ebatta yapılmışlardır. Sağ köşe ve orta kısımdakini meydana getiren taşlardan bazılarının düşmeleri sebebiyle şekilleri bozulmuşsa da sol köşe üzerinde yer alan Bektaşî sikkesi veya şamdana benzemektedir (fot.1, 3, 8).

Namaz Mekânı

Cümle kapıdan girilen namaz kılma mekânı ortalama 13.60x13.75 m ölçülerinde kareye yakın bir alan olup, üstünü kuzey-güney

istikametinde uzanan tünel şeklindeki yarım daire tonoz örtmektedir. Tepe yüksekliği zeminden 6.91 m olan tonozun üzengi hizaları zeminden 1.40 m yukarıdadır.

İç mekânın duvarlarından, doğu duvarı 13.66 m uzunluğundadır. Güneydoğu köşeden 1.21 m uzaklıkta olan pencerenin genişliği 1.10 m, yüksekliği 2.08 m'dir. Bu pencerenin üstü yarım daire kemerli, alt kısmı ise iç kısımdan dışa ve yukarıya doğru şevli olarak yapılmıştır (pl.1-3).

Kible duvarının uzunluğu 13.74 m olup, orta kısmında 1.68 m genişlik, 4.64 m yükseklik ve 1.84 m derinliğinde bir mihrap vardır (pl.1-3, fot.7). Mihrap iç içe iki bölümden meydana gelmiş olup, 1.26 m derinliğindeki dış kısmının üzeri tonozvari kemerlidir. Bunun iç kısmında yer alan 1.21 m genişliğindeki yarım daire kesitli mihrap nişinin derinliği ise 0.58 m'dir. Bu nişin alt kısmının zeminden yüksekliği 1.40 m olup, 0.25 ve 0.35 m'lik iki basamakla çıkılmakta, nişin üst kısmını şekillendiren çeyrek küresel örtünün tepe noktası ise zeminden 3.99 m yüksektedir. Mihrabın sağ üst kısmında, tonozun tepe noktasına yakın 0.63x2.80 m ölçüsünde duvar yüzünden 5-6 cm dışarıya çıkıntılı blok bir taş vardı. Bu taşın yüzüne sıva raspa yapıldığı sırada sıva altından mavi, kırmızı, siyah veya lacivert boyalı bir yüzey çıkmıştır. Bu yüzeye dekoratif bir süsleme yapılmış gibi görülüyorsa da motifler net olarak tespit edilememiştir (fot.21).

Batı duvarı 13.59 m uzunlukta olup, güneybatı köşeden 2.51 m uzaklıkta, üst kısmı yarım daire olarak şekillenen bir niş bulunmaktadır. Ayrıca; kuzeybatı köşeden 2.47 m uzaklıkta 1.16 m genişlik ve 2.16 m yüksekliğinde pencere boşluğu vardır (pl.1, 2).

Namaz mekânının üstünü örten tonoz herhalde tehlikeli görüldüğünden orta kısma iki fil ayağı, duvar önlerine de altı adet ayak yapılmıştır. Orta kısma inşa edilen ayakların kesitleri 0.80x1.94 m, yükseklikleri ise 1.75 m'dir. Duvar önlerine inşa edilenlerin kesitleri;

batı duvarı önüne dayanan 67x1.01 m, doğu duvarı önündeki 0.67x0.80 m, mihrap duvarındakiler 0.68x0.84 ile 0.78x0.85 m, kuzey duvarının önündekiler ise 0.64x0.82 ile 0.63x0.84 m'dir. Bu ayaklar 0.67 m genişliğindeki sivri taş kemerlerle birbirlerine bağlandıktan sonra kemerlerin üzerlerine inşa edilen duvarlar büyük tonozun altına kadar yükseltilerek tonozla dayandırılmış ve bu suretle tonoz içten askıya alınmıştır (pl.1-3, fot.6). Burada inşa edilen ayak ve sivri kemerlerin üzerlerinde bulunan sıvalar 1977 yılındaki onarım sırasında raspa edilerek altından çıkan yonu taşların üzerlerinde taşçı işaretleri görülmüştür (fot.19,20). Tarihçe bölümünde daha etraflıca işlenecek olan bu konu XII ve XIII. yy. Anadolu Selçukluları devrinden XIV. yy. Beylikler devrine kadar görülen bu taşçı işaretleri eski binaya zarar vermeden yapılan dış duvarların takviyesiyle iç kısımda yapılan ayaklar ve bunların üzerlerinde yükselen sivri kemer ve duvarlar vasıtasıyla büyük tonozun askıya alınması gibi ustalık isteyen statik takviye ve restorasyonun Selçuklular devrinde yapıldığını göstermektedir.

Kırk Kızlar Türbesi (pl. 1-3)

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde "Kırk Nisa Türbesi" olarak adı geçen türbenin bugün mevcut olan mummyalık kısmının dış duvarları doğu ve batı cephelerinde 7.62 m, kuzey cephe duvarı ise 8.47 m genişliğindedir. Zeminden 1.80 m yüksekliğe kadar mevcut olan mummyalık kısmının üstünde bulunması icap eden türbe (ziyaret) bölümüne ait duvarların büyük bir kısmı yıkılarak yok olmuştur. Sadece caminin kuzey duvarına bitişik olan güney duvarının 2.10 m yüksekliğindeki kısmı mevcuttur.

Mummyalık kısmına, batı yöne açılan 0.66 m genişlik ve 0.98 m yüksekliğindeki kapıdan girilmektedir. Duvar kalınlığı 1.19 m olan mummyalığın iç mekânı ortalama 5.80x5.60 m ölçülerinde olup, üstü doğu-batı yönünde uzanan dairevi kesitli tonozla örtülüdür. İçinde

1.00x2.00 m ölçülerinde bir mezar bulunmakta olup, tonozun tepesinde 0.38x0.61 m ölçülerinde eliptik bir ışık ve havalandırma deliği vardır.

Türbenin üst kısmının eyvan şeklinde olduğu ve yönünün batıya baktığı anlaşılmaktadır. Çünkü; yukarı bölümde de bahsedildiği üzere eyvanın güney duvarının büyük bir kısmı, caminin kuzey duvarının doğu bölümünün önünde olup, üst kısmında bulunan 0.90 m yükseklik ve 6.85 m genişliğindeki sıvalı bölgenin iç kısmında eyvan tonozunun moloz taşlı bakiyesi bulunmaktadır. Bu sıvalı kısmın hemen altındaki ilk taş sırası ise türbe tonozunun üzengisini meydana getirmektedir. Selçuklu restorasyonu sırasında caminin doğu tarafına takviye maksadıyla yapılan duvarın kuzey ucundaki taş sıralarının görünüşüne göre türbe, Selçuklu devrinde camiye yapılan onarımdan daha önceki bir tarihte inşa edilmiştir. Çünkü; caminin onarımı sırasında takviye olarak yapılan duvarın kuzey ucunun türbenin güney duvarına dayandırıldığı ve türbe duvarı ile kaynaştırılmayıp arada diletasyon bırakılarak inşa edildiği görülmektedir (pl.3, fot.13). Yerinde yapılan araştırmalar ve bakiye izler sonucunda türbenin XII. yüzyılda inşa edildiği daha sonra da taşçı işaretlerine istinaden cami restorasyonunun XIII. yüzyılın başında yapıldığı düşünülmektedir. Anadolu'da fazla görülmesi de Battal Gazi'nin Seyitgazi'deki türbesi gibi Konya-Gömeç Hatun, Afyon-Emir Yavtaş, Kayseri-Beş Parmak türbeleri de eyvan türbeleridir.

Tarihçe

Kayseri'deki Battal Mescidi'nin banisi olabileceği düşünülen Battal Gâzi, Seyyit Gâzi veya Seyyit Battal Gâzi olarak da anılan, VIII. yüzyıl Emevi kumandanlarından biri olup, bu dönemde Bizans'a karşı yapılan İstanbul ve Anadolu seferlerinde görev almış ve adı bilhassa Türkler arasında destanlaşmış İslâm

kahramanıdır. Kaynakların verdiği bilgilere göre Battal Gâzi'nin asıl adı Abdullah² olup, kahraman manasındaki Battal ismi onun unvanıdır ve bu isimle meşhur olmuştur. Battal Gâzi aslen Arap olmayıp Emevilerin hizmetine giren (aslı Türk olabilir) bir komutandır. Destanlara göre babasının ismi Hüseyin Gâzi'dir³. Battal Gazi 717 yılında Emevi kumandanı Maslama'nın İstanbul'u muhasarasına iştirak etmiş, 726-40 yılları arasındaki Arap-Bizans muharebeleri esnasında Kayseri'yi de fethederek buraya bir müddet sahip olmuştur⁴. 740 yılında Bizans'la yaptığı Akroinon (Afyonkarahisar yakınlarında) savaşında şehid olmuş ve naaşı buraya yakın olan Nakoleia (Seyitgâzi)'ya defnedilmiştir. Danişmend-name'de Emir Danişmend Ahmed Gazi'nin Şeceresi Battal Gazi nesline bağlanmaktadır⁵. II. Kılıç Arslan'a mağlup olan Danişmend Nizameddin Yağıbasan'ın uç beyleri olan oğulları Muzaffereddin Mahmud, Zahireddin İli ve Bedrettin Yusuf; Kılıç Arslan'ın ölümünden sonra Gıyaseddin Keyhüsrev'in tarafını tutmuş ve onun tahta çıkması için büyük gayret sarfetmişlerdir⁶. Bunun sonucu olarak Seyitgazi'de bulunan Battal Gazi makamını inşa ettiren Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in 1204'te kendisini ikinci kez tahta çıkaran uç beylerine teşekkürünün bir ifadesi olarak görülmektedir⁷. II. Kılıç Arslan zamanındaki Türk-Bizans hududunu tarif eden Herevi de, Battal Gazi türbesinin Seyitgazi'de olduğundan bahsetmekte⁸ ayrıca ona ait bir cami daha XII. asırda Kayseri'de mevcut idi, demektedir⁹. Seyitgazi'deki eyvan türbe, sonradan etrafına yapılan ilave binalarla bir külliye haline getirilmiştir. Yağıbasan'ın oğullarından Muzaffereddin Mahmud ve onun kızı Adsız Eli'nin Kayseri'de harap halde bulunan Ulu Camii ve camiye bitişik Melik Mehmed Gazi Medresesi¹⁰ ile Külük Camii, medresesi¹¹ ve hamamı gibi ata yadigarı eserleri tamamen restore ettirdikleri nazarı dikkate alınırca, buradaki Battal Camii ve Kırk Kızlar Türbesinin de aynı şahıslar tarafından 1204 ila

1210 arasında mükemmel bir şekilde restore ettirildiklerini söyleyebiliriz.

Yukarıda da belirtildiği gibi Battal Gâzi bu tarihi şahsiyeti yanında Araplar, Türkler, ve Bizanslılar arasında bir destan kahramanı olmuştur, onun gerçek hayatı yanında menkıbeleşmiş maceraları yüzyıllarca Müslümanlar ve bilhassa Türkler arasında okunup yazılmış ve bunları anlatan Battal-nâmeler, Battal Gâzi Destanları meydana gelmiştir. Bu destanlarda Battal Gâzi daha geç dönemlere taşınmış ve meşhur Abbasi Halifesi Harun Reşit'le (786-809) çağdaş yapılmış ve faaliyet alanı da Malatya ve çevresi olmuştur. Battal Gâzi'ye ait bir mezar da Malatya'da bulunmaktadır. Ayrıca Danişmend-name'ye göre

² Pertev N. Boratav, "Battal Maddesi", *İslâm Ansiklopedisi*, İst.1961, C. II, s.344-351; "Battal Gazi Maddesi", *Hayat Ansiklopedisi*, İst.1961, C. I, s. 514.

³ P.N.Boratav, *age.*, s. 350.

⁴ Paul Wittek, çev. O.Ş.Gökay, *Menteşe Beyliği (113-115. asırda Garbi Küçük Asya tarihine ait bir tetkik)*, Ankara 1944, TTK yayınlarından, seri IV, No:1, s. 8; G.Ostrogorsky, *Feodolite Byzantine*, Bruxelles 1954; P.N.Boratav, *age.*, s. 344.

⁵ Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 122 dip not 39'da Cenabi'den naklen, "Melik Danişmend Ahmed Gazi'nin Battal Gazi neslinden olduğunu yazmaktadır." İstanbul 2002, Boğaziçi Yayınları; P.Wittek, *age.*, s. 7.

⁶ İbn Bibi, haz. Mürsel Öztürk, *El Evamirü'l-Ala'iyeye Fi'l-Umuri'l-Ala'iyeye (Selçuk Name)*, Ankara 1996, Kültür Bakanlığı yayınlarından, s.97; P.Wittek, *age.*, s. 8; O.Turan, *age.*, s. 272-274.

⁷ P.Wittek, *age.*, s. 8.

⁸ O.Turan, *age.*, s.124, d.n. 43'te (Herevi, *Kitab uz ziyarat*, nşr. J.Sourdel Thomine, Şam 1953, s. 58.) naklen.

⁹ O.Turan, *age.*, s.124, d.n. 43'te (Herevi, *age.*, s. 59; Z.Kazvini, *Asar ul bilad*, nşr. Wustenfenld, Göttingen 1848, s.371.) naklen.

¹⁰ Ahmed Nazif, *Kayseri Tarihi (Mir'at-i Kayseriyye)* haz. Mehmet Palamutoğlu, s. 62'de "Danişmend oğlu Melik Mehmed Gazi 1134-1142 yılları arasında Kayseri'de hükümet etmiş ve vefat ettikten sonra inşa ettirmiş olduğu eserler arasında yer alan Ulu caminin Kible tarafındaki medresesinin bir hücre sine defnedilmiştir." Kayseri 1987. Bu medresenin yıktırılmaması için Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulundan alınan karara rağmen türbe olarak muhafaza edilmiş bir hücre si haric medrese 14.10.1965 tarihinde Kayseri Belediye Başkanı Mehmet Çalık tarafından tamamen yıktırılmış ve yerine park yapılmıştır (E.Yurdakul).

¹¹ Erol Yurdakul, *Kayseri- Külük Camii ve Medresesi*, Ankara 1996, Kültür Bakanlığı Yayınları, s.69.

1085'ten önce Sivas'ta Battal Gazi Mescidi olduğu ve bunun Rum askerleri tarafından yıkıldığı, daha sonra Sivas'a gelen Danişmend Gazi'nin kaleyi ve yıkılan mescidleri yaptırarak bu beldeyi gazilerin üssü haline getirdiği belirtilmektedir¹².

Battal Gâzi'ye Selçuklular devrinden itibaren Anadolu'da Kalenderi, Alevî-Bektaşî gibi bâtinî tarikatlar çok itibar etmişler, menkıbelerini aralarında yaşatmışlar ve onu pirleri arasında saymışlardır. Bilhassa Kalenderilerden sonra gelen Bektaşî şairleri XVI. yüzyıldan itibaren gerek Battal Gâzi'yi ve gerekse babası Hüseyin Gâzi'yi hürmetle anan nefesler söylemişlerdir¹³. Kayseri'deki Battal Camii'nin de XVII. asırda Bektaşî'lerin şehirdeki tekkeleri olduğunu Evliya Çelebi haber vermektedir. 1649 yılında Kayseri'ye gelen ünlü seyyah, seyahatnamesinin Kayseri'yi anlattığı bölümünde şehirdeki tekkeleri sayarken Seyyid Battal Câfer Gâzi Tekkesi'nin, Bektaşî tekkesi olduğunu yazmıştır. Mesire yerleri arasında Bektaşî Tekkesi Mesiresini, ziyaret yerlerini anlatırken de Battal Tekkesi ziyareti'ni zikredip burada nice yüz büyük ermiş ulu sultanların yatmakta olduğunu ama mübarek isimlerini bilmediğini yazmaktadır¹⁴. Battal Gâzi'nin Osmanlı döneminde Sünni Müslümanlar arasında da itibar edilip saygı gören, bilhassa türbesinin askerler tarafından seferlerden önce ziyaret edilen önemli bir makam olduğu bilinmektedir¹⁵.

Battal Gâzi adına XII. yüzyılda Kayseri'de de bir cami bulunduğunu devrin Arap yazarları haber vermektedirler¹⁶. Kesin inşa tarihi bilinmemekle birlikte öyle anlaşılıyor ki bu cami de, Malazgirt zaferi ile Anadolu Türkler'in eline geçmeden önce Sivas'taki mescid gibi Kayseri'de mevcuttu ve büyük bir ihtimalle VIII. yüzyıl başında şehri fethedip bir müddet elde tutmuş olan meşhur İslâm kahramanı Battal Gâzi'nin adına inşa edilmişti. Ancak Battal Gâzi'nin 740 yılında Seyitgâzi'de şehit olması, Anadolu'da devam eden İslâm akınlarının

durması ve Kayseri dâhil fethedilen yerlerin tekrar Bizanslıların eline geçmesi üzerine inşa tarihi belli olmayan bu caminin ya şehirde kalan Müslümanların kullanmasına müsaade edilip bu şekilde Türkler'in (Selçukluların) Anadolu'yu fetihlerine kadar faaliyetini sürdürmesine müsaade edilmiş veya Kayseri Müslümanların elinden çıktıktan sonra başka amaçla kullanılıp, Türkler'in gelişiyile birlikte hatırası yaşatılan bina tekrar ilaveler yapılarak camiye tahvil edilmiştir.

Caminin yeri Kayseri'de Eskişehir denilen şehrin eski yerleşim yerindedir. Burada Roma-Bizans döneminden kalma yapı kalıntıları bulunmaktadır. Hemen kuzey aşağısında, kalıntıları günümüze intikal eden ve Roma Hamamı diye bilinen, horasan harçlı, kaplamaları dökülmüş geniş duvar parçaları ve daha da kuzeyde Emir Ağa Mahallesi içinde, ne türlü bir binaya ait olduğu bilinmeyen aynı karakterde kalıntılar bulunmaktadır. Yine caminin kuzeyindeki tepe üzerinde de horasan harçlı temel kalıntıları görülmektedir. Yani bu çevre Roma-Bizans yerleşimi bina kalıntıları ile doludur. Yine kuzey kısmında bugün sadece çan kulesi kalmış, asıl binası yıkılmış geç dönem bir kilise ile bunun doğusunda şimdi yok olmuş su kuyusu kalıntıları vardı. Battal Camii de, yukarıdaki yazılan mimarisinde görüldüğü üzere orijinali, duvarları 15 cm yüksekliğinde sıralı kefeke yonu taşları ile inşa edilmiş bir Bizans yapısı olması mümkündür (fot.13-15). Aynı tarz duvar kaplamalarını, kalabilen nadir örneklerle, yukarıda bahsi geçen çevredeki Roma Hamamı ve Emir Ağa kalıntılarında görmekteyiz. Camide 1971 yılında halkın yaptığı onarım esnasında, güneyde mihrap çıkıntısı altından (burada moloztaş-horasan harç ile yapılan eski kalıntılar taşkın vaziyette hâla mevcuttur) camiye girip

¹²O.Turan, *age.*, s. 124-133.

¹³Ahmet Yaşar Ocak, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.II, s.204-205.

¹⁴Evliya Çelebi *Seyahatnamesi*, 3. Kitap, Haz. Seyit Ali Kahraman - Yücel Dağlı, YKY İst.1999, s.105-113; M.Zillioğlu, *age.*, s. 70.

¹⁵A.Y.Ocak, *agm.*

¹⁶O.Turan, *age.*, s.124, d.n. 43'te naklen.

büyük bir ihtimalle aşağıdaki Roma Hamamına Erciyes Dağı tarafından su taşıyan 120 cm uzunluğunda, 20 cm çapında, 2-3 cm et kalınlığındaki kurşun borular bulunmuş, bunlardan çıkarılan birkaç tanesi Kayseri Müzesi'ne alınmıştır. Bundan anlaşılıyor ki aşağıdaki Roma binaları Battal Camii'nin ilk yapısından daha eskidirler. Zirâ caminin ilk yapısı onların su yollarının üzerine inşa edilmiştir. Bütün bunlardan sonra şu neticeye varabiliriz: Battal Gâzi'nin Kayseri'yi zaptetmesi neticesinde beraberindeki askerler ve orada yaşayan Müslümanlar için bir ibadet yeri yapılması zorunluluk haline gelmiş olduğundan, Bizanslı ustalara, onların tarzında bir bina inşa ettirmiş veya burada daha önce bulunan bir bina camiye tahvil edilmiştir. Bu binanın daha önce bir kilise olabileceği akla geliyorsa da, çok değişik (sanki apsis gibi) olan mihrabının tamamen kible istikametinde olması, binanın aslının bir kilise olamayacağını düşündürmektedir. Selçuklular geldiğinde, artık şehir tamamen ovadaydı, yani şimdiki surlar içindeydi ve bu bina şehrin çok dışında kalmıştı. Ancak Battal Gâzi'nin hatirasının olması, ata yadigarı ve Müslümanlarca kutsiyet arz etmesi gibi sebeplerden yukarıda bahsedildiği gibi Danişmend Gazi'nin torunlarının torunları bina ile ilgilenmişler ve gerekli restorasyonu yaptırmışlardır. Yukarıda mimarisinin anlatıldığı bölümde görüldüğü gibi Selçuklu ustaları tarafından XIII. yüzyıl başında bina dıştan kalın bir duvarla zırh gibi sarılarak korumaya alınmış, iç kısmına da geniş tonoz çökmesin diye orta kısımda yer alan iki fil ayağı ile duvar yüzeylerine yansıtılan altı ayağa basan kemerlerle ve bunların üzerinde yükselerek büyük tonozu kadar dayanan duvarlar vasıtasıyla bina takviye edilmiştir. Bu ilavelerin Selçuklulara ait olduğunu bir kısım taşlar üzerinde bulunan taşçı-usta işaretlerinden anlıyoruz¹⁷. Anadolu'daki Türk yapılarında XII. yüzyıldan XIV. yüzyıl sonuna kadar binaları yapan ustalar, kendi boylarına ait damgaları veya Türkistan'dan getirdikleri eski harf-

şekillerini binaların bir kısım taşları üzerine çiziyorlardı. Bu damgalar genellikle ustaların her birinin tercih ettiği şekiller olmayıp, bu iki yüzyıl içinde tekrar edilen işaretler olmuştur. Battal Gâzi Camii'nde de ustalara ait şu damgalar tespit edilmiştir:

 : Tamamen Oğuzlar'ın Kayı Boyuna ait bir damga olup, incelediğimiz binalarda sadece Battal Gâzi Camii'nde görülmüştür¹⁸ (fot.20). Damga, Kayı Boyu'na mensup olan Osmanlılarda II. Murat'a ait bir bakır parada da kullanılmıştır.

 : Bu işaret Battal Camii'nden başka Niğde I. ve II. Türbede, Sungurbey Camii ve Hüdâvend Hatun Türbesi'nde¹⁹, Sivas Ulu Camii'nde²⁰, Denizli Dinar arasındaki Çardak Han, Malatya Hekim Han, Aksaray Sultan Han, Sadeddin Han, Avanos Sarı Han, Pazar Hatun Han, Akdağmadeni Yozgat arasında bulunan Çıncınlı Sultan Han, Afyon İsaklı Han, Antalya Evdir Han, Kırkgöz Han²¹ ve Ahlat Abideleri'nde²² bulunmakta olup, *Orhun* ve *Yenisey* alfabelerinde *ık*, *kı*, *k* sesini veren harftir.

¹⁷ A.Gabriel, *Monuments Turcs d'Anatolie*, Paris 1931; A.Gabriel, *Voyages Turcs d'Anatolia*, Paris 1940; A.Gabriel, *Kayseri Türk Anıtları*, çev.A.Akif Tütenk, Kayseri 1954; Afet İnan, "Kayseri'nin 749 yıllık Şifaiye Tıp Medresesi", *Belleter*, CXX, Nisan 1956; K.Erdmann, *Das Anatolische Karavansaray Des Jahrhunderts*, Katalog I, Berlin 1961; Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'nin İncesu İlçesinde Şeyh Turasan Zaviyesi", *Belleter*, XLIV, Ankara 1980; M.Çayırdağ, "Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler Devri Binalarında Bulunan Taşçı İşaretleri", *Türk Etnografya Dergisi*, S.VII, Ankara 1982; Zeki Sönmez, *Başlangıçtan 16. Yüzyıla Kadar Anadolu Türk-İslam Mimarisinde Sanatçılar*, TTK yayınları, Ankara 1989; Tuncer Gülensoy, *Orhun'dan Anadolu'ya Türk Damgaları. Damgalar-Enter-Inler*, İstanbul 1989; T.Gülensoy, *Türk Kültür Tarihinde Damgalar ve Taşçı İşaretleri*, Erciyes Üni. Yayınları, Kayseri 1992; Mustafa Kemal Şahin, *Prof. Dr. Zafer Bayburtluoğlu Armağanı Sanat Yazıları*, Kayseri 2001, s. 509-536.

¹⁸ M.Çayırdağ, *agm.*, s.79-108.

¹⁹ A.Gabriel, *Niğde Türk Anıtları*, çeviren A.A. Tütenk, Ankara 1962, s. 43.

²⁰ A.Gabriel, *Monuments Turcs D'Anatolie. Amasya-Tokat-Sivas*, Paris 1934, s. 145.

²¹ K.Erdmann, *age.*, s. 61, 63, 88, 102, 134, 138, 141, 143, 177, 180.

²² İbrahim Kafesoğlu, "Ahlat Raporu", *IU Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C.1, s. 184,185.

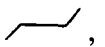
: Kayseri Gıyasiye Medresesi, Şifahane, Karatay Hanı, Niğde Sungur Bey Camii, Çardak Han, Hekim Han, Ağzıkara Han, Horozlu Han, Hatun Han, Evdir Han, Alara Han, Erzurum Cunni Mağarası'nda, Ahlat Abideleri'nde de bulunan bu işaret Kaşgarlı Mahmut ve Yazıcıoğlu'na göre *Salur Boyu* damgasıdır²³ (fot.19).

: Kayseri Hunat Camii, Yahyalı Seyid Ali Türbesi, Niğde II. ve III. Türbe, Sungurbey Camii, Alay Han Aksaray Sultan Han, Ağzıkara Han, Çiftlik Han, Hatun Han, Kırkgöz Han, Alara Han, Ahlat Abideleri'nde bulunan bu işaret Yazıcıoğlu ve Reşideddin'e göre *Oğuzlar'ın Eymür Boyu'nun* damgasıdır²⁴.

: Bu damga Battal Gâzi Camii'nden başka Kayseri Gıyasiye Medresesi, Yoğun Burç, Ok Burcu, Ürgüp Sarıhan, Hunat Camii, Hacı Kılıç Camii, Babük Bey Köşkü, Pınarbaşı Öksüz Türbe, Niğde II. Türbe, Hekim Han, Alaaddin Camii, Sungurbey Camii, Amasya Torumtay Türbesi, Aksaray Sultan Han, Avanos Sarı Han ve Çiftlik Han'da bulunmakta olup, Kars civarında at damgası olarak ta kullanılmıştır²⁵.

: Kayseri'de Şifahane, Yoğun Burç, Hunat Medresesi, Cırgalan Hanı, Suya Kanmış Hatun Türbesi, Yahyalı Seyid Ali Türbesi ve Hekim Han, Ağzıkara Han, Horozlu Han, Çınçanlı Han'da da bulunmakta olup, eski Türk *Yenisey* alfabesinde *nç* sesini veren harftir.

: Kayseri'de Gıyasiye Medresesi, Şifahane, Yoğun Burç, Ok Burcu, Hunat Camii, Sultan Hanı ve diğer birçok han ve âbidede çok yaygın olarak kullanılmıştır. Orhun Alfabesi'nde *ö*, *ü* sesini veren harf, Reşideddin'e göre *Beğdili*, Kaşgarlı'ya göre *İğdir*, Yazıcıoğlu'na göre *Çavındır Boyu'nun* damgası ve at damgasıdır.

Caminin vakıf kayıtlarına en erken XVI. yüzyıla ait üç defterde rastlanabilmektedir. Bunlar Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivinde bulunan bir tahrir ve iki evkaf defteridir. Tahrir defteri Kayseri'ye ait olup, 136 no'lu defter 1584 yılında yazılmıştır. Evkaf defterleri ise, biri 1500 tarih 565 no.; diğeri ise 1584 tarihli ve 584 numaraya kayıtlı Konya'ya ait defterleridir. Kayseri'ye ait vakıflar Konya Evkaf Defteri içinde bulunmaktadır. Bu defterlerde Battal mescidine ait vakıflar ile bunların gelirleri yazılmıştır²⁶.

Cami, Osmanlı devrinin son zamanlarında da bir kısım onarıma tâbi tutulmuştur. Osmanlı'nın son dönem mutasarrıflarından Gümrükçü Osman Paşa'nın, camiyi tamir ettirdiğine dair kapıda 24 x 34 cm ebadında şu kitabesi bulunmaktadır:

Şühedâ kabrini kıldı ihyaya himmet

Battal Gâzi Camiinin tamirine Osman Paşa
Şefaat niyazı ile eyledi hizmet

Sene 1241

Miladi 1825'te camiyi tamir ettiğini bu kitabeden öğrendiğimiz Osman Paşa, Kayseri Şer'iye Sicillerine göre; "1822 senesi Aralık ayında Kayseri mutasarrıflığına başlamıştır. 1824 tarihinde Battal Gâzi mesiresini imar ve burada bulunan şehit kabirlerini ihya ederek güzel bir kâgir bina olan eski Cami-i Şerifi (Battal Camii)'ni yeniledi. Buraya ilave olarak namazgâh ve su kuyusu inşa etti ve ziyaretçiler için de köşk, oda ve mutfak gibi binalar yaptırdı. Böylece büyük bir gayretle süsleyip sağlamaştırdıktan başka, burası için 15 Rebiyülevvel 1240 (1824) tarihli bir vakıf

²³Kaşgarlı Mahmut, *Divan-ı Lügati't-Türk*, Terc. Besim Atalay, C.I, s. 55.

²⁴M.Çayırdağ, *agm*.

²⁵Şükrü Elçin, "At Damgaları", *Türk Etnografya Dergisi*, S. VI, s. 26.

²⁶Yasemin Demircan (Özirmak), *Tahrir ve Evkaf Defterlerine göre Kayseri Vakıfları*, Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğü yayınları, Kayseri 1992, s. 28, 29, 99.

kurarak kendi mal varlığından buna tashih ettiği 17.000 kuruşu Ermeni ve Rumların tüccarlarına kâra verilmesiyle buradan alınacak gelir ile Battal Camiinde Rebiyülevvel ayının 12. günü, 30 defa hatm-i şerif ve mevlit okutulması ve burasının muhafazası için tayin edilecek bekçinin ücretine sarf edilmesini şart koşturmuş. Bu şartların yerine getirilmesi ve burasının ihtiyacı için almış olduğu dört adet büyük bakır kazan, kırk adet bakır maşrapa, beş adet kilim ve bir halı seccadeden oluşan vakıf mallarının muhafazasına Gözübüyük-zâde İbrahim Efendi'yi vazifelendirmiş, onun vefatıyla da oğlu Sâbit Efendi'ye vazifenin devrini şart etmiş ise de bir müddet sonra vaktedilen para emin olmayan ellere geçerek yok olmuş" ve böylece Paşa'nın vakfı da ortadan kalkmıştır.

Osman Paşa'nın yaptırdığı namazgâhta bulunan mihrap taşının üzerinde, buradaki şehitler için şu beyitler yazılı idi:

Şeyhü'l-vüzerâ Osman Paşa
Şühedâ kabrini kıldı ihya
Nâbedid olmuş idi kabri-i-şüheda
Depelerdi ânı kafir-i süfehâ
Çün halâs oldu ezâdan ruh-ı kirâm
Verdiler sâhib-i hayrâta selâm
Nur-ı Osman'a şebihdir sofalar
Sanki zezem çıkarır su yerine kovalar.

(Son beyitte Osman Paşa'nın burada yaptırdığı sofaların İstanbul'da Nuruosmaniye'ye, yine kuyu suyunun da zezeme benzediği ifade edilmiştir.)

Gümrükçü Osman Paşa üç buçuk sene Kayseri ve Bozok (Yozgat) Mutasarrıflığı'nı

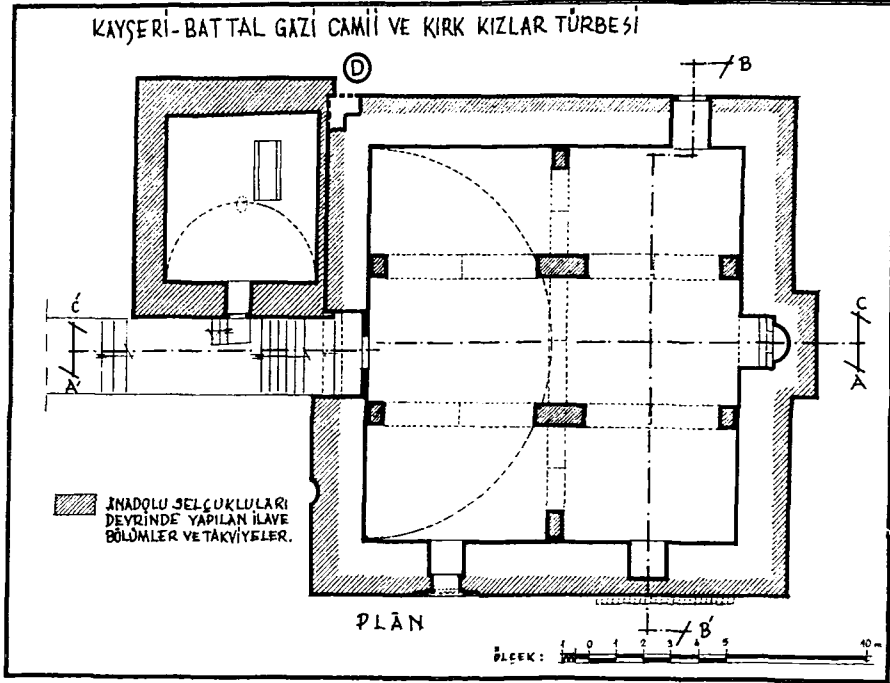
yaptıktan sonra 1826 senesi ortasında şehirden ayrılmıştır²⁷. Daha sonra Boğaz muhafızı olup, 8 Recep 1254 (Miladi, 9 Eylül 1838) tarihinde vefat edip Haydarpaşa Kabristanına defn edilmiştir²⁸.

Battal Gâzi Camii 30-40 yıl kadar önce gecekondular bölgesinde kalmış olup, bakımsız bir vaziyette idi. Bir ara Vakıflarca onarımı yapıldı ise de yine de ilgisiz kaldığından harabiyeti devam etmişti. Çevredeki gecekondular, cami çevresindeki mezarlıkta (şehitlik) bulunan mezar taşlarına kadar bütün malzemeyi taşıyıp yapılarında kullanmışlardır. 1974-78 yılları arasında Kayseri Müzesi Müdürlüğü görevinde iken müze görevlilerine mezarlıkta kalan birkaç Selçuklu dönemi lâhit tarzındaki mezar taşını, cami önündeki türbenin kapalı olan alt katına taşıtarak hiç olmazsa onların muhafaza edilmelerini sağlamıştım. Daha sonra çevre gecekondularda meydana gelen gelişme ile birlikte camiye bakım artmış ve ön tarafa da yeni bir Kur'an Kursu yaptırılmıştır. 2002 yılında da Kayseri Müftülüğü'nün organizasyonunda ve Vakıfların kontrolünde Kayseri Halkı tarafından caminin son onarımı yapılmış, üzerine ahşap bir çatı yerleştirilerek üstü bakır ile kaplanmıştır. Şehirde bu şekilde onarılan diğer camiler gibi yağmur ve karın tahribatının önüne geçilmesi sağlanmış ve tefrişi de yenilenmiştir.

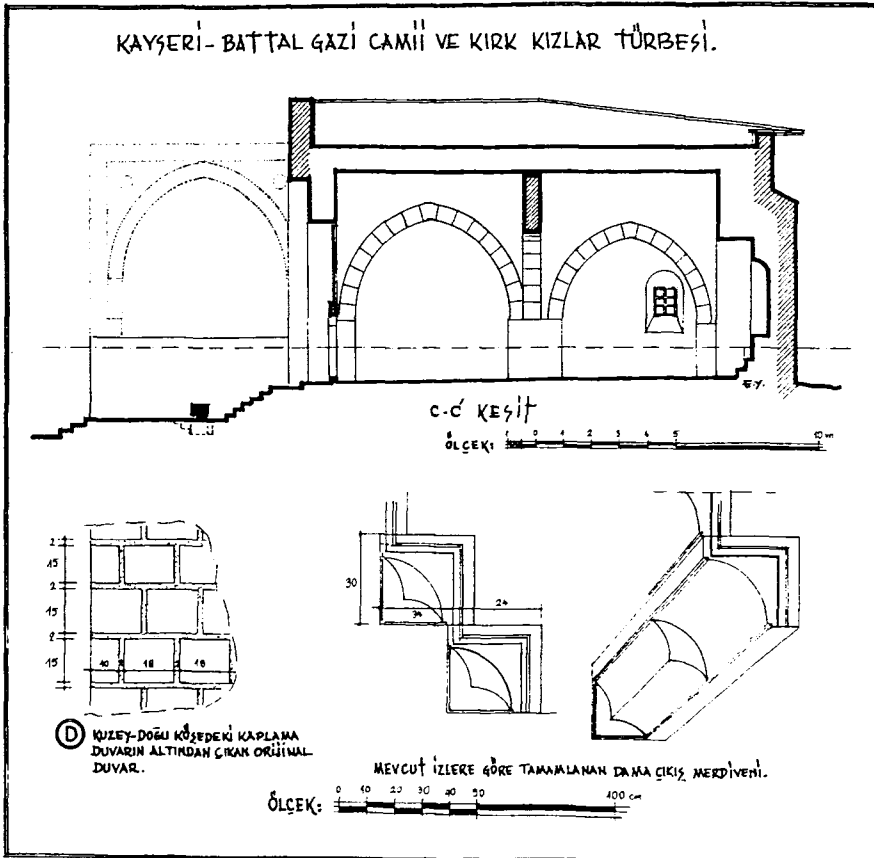
Kayseri'nin bu en eski ve hatırası bakımından anlamlı cami, şehirde halkın bugün de önemli ibadetgâhı ve ziyaretgâhı olmağa devam etmektedir.

²⁷ Ahmet Nazif, *age.*, s.183-185.

²⁸ Mehmet Süreyya, *Sicilli Osmani Tezkere-i Meşahir-i Osmaniye*, haz. Ali Aktan-Abdülkadir Yuvalı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, C.III, s.518.

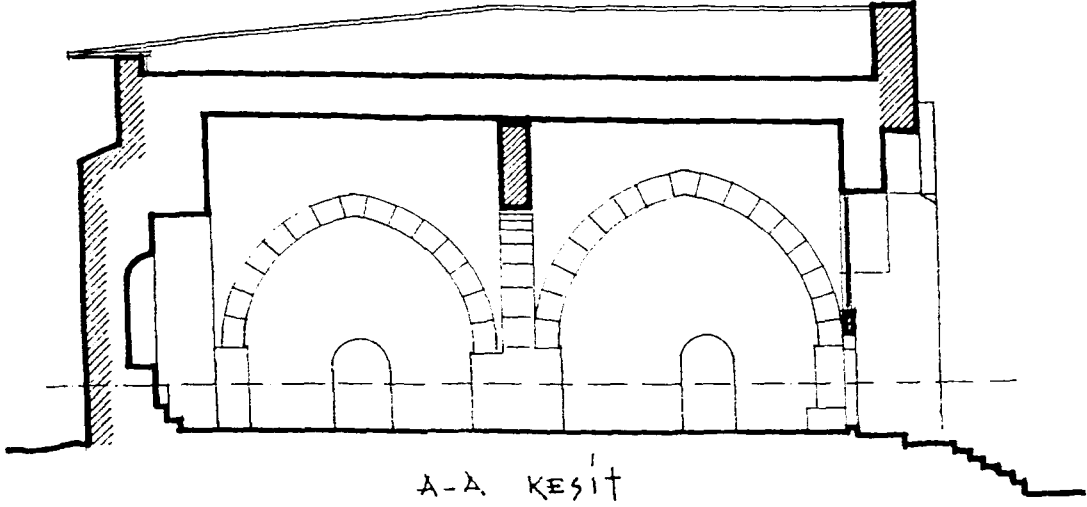

Plan 1

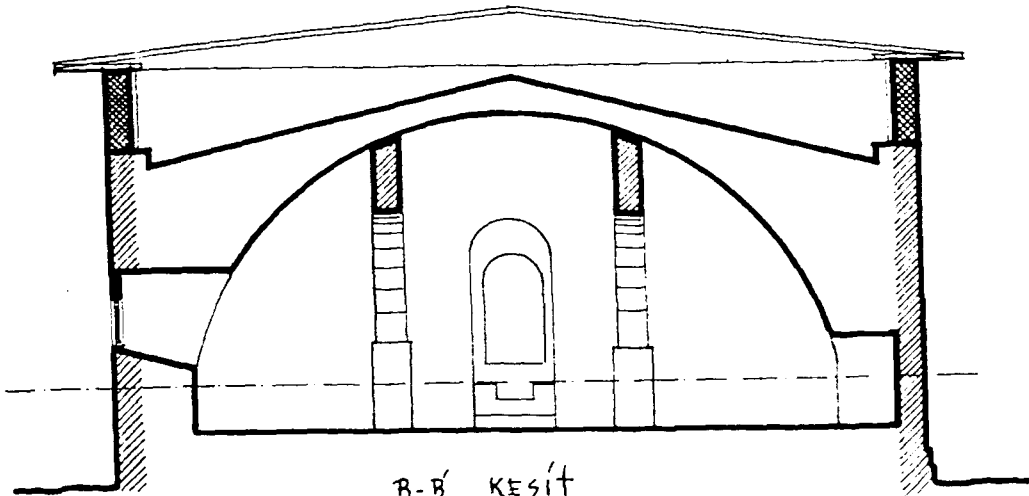

Plan 3

KAYSERİ-BATTAL GAZİ CAMİİ VE KIRK KIZLAR TÜRBESİ

A-A. KESİT

B-B' KESİT

ANADOLU SELÇUKLULARI DEVRİNDE
YAPILAN TAKVİYELER.
SON DÖNİMLERDE YAPILAN İLAVELER.

ÖLÇEK:

1 0 1 2 3 4 5

Fot. 1 E.Y. Arşivi, Mart 1969.

Fot. 2 E.Y. Arşivi Mart 1969.

Fot. 3 E.Y. Arşivi, Eylül 1970.

Fot. 4 E.Y. Arşivi, Eylül 1970.

Fot. 5 E.Y. Arşivi, Eylül 1970.

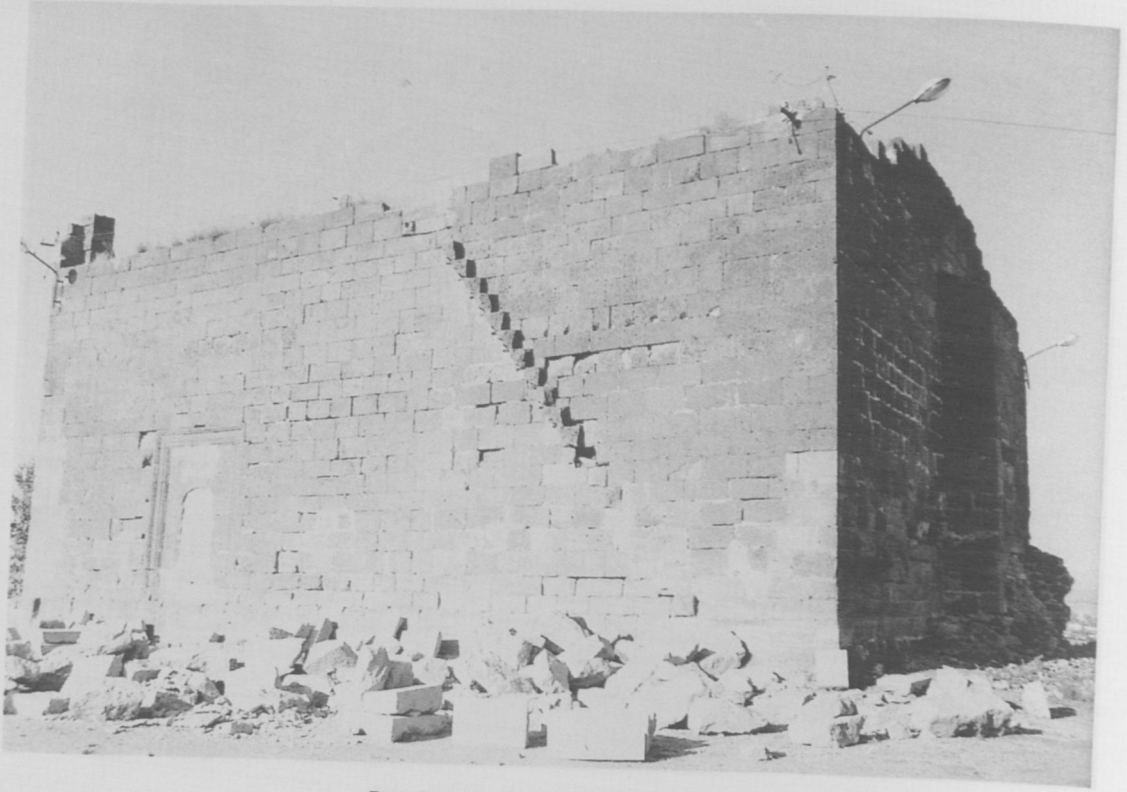
Fot. 6 E.Y. Arşivi, Eylül 1970.

Fot. 7 E.Y. Arşivi, Eylül 1970.

Fot. 8 E.Y. Arşivi, Eylül 1977.

Fot. 9 E.Y. Arşivi, Eylül 1977.

Fot. 10 E.Y. Arşivi, Eylül 1977.

Fot. 11 E.Y. Arşivi, Eylül 1977.

Fot. 12 E.Y. Arşivi, Eylül 1977.

Fot. 13 E.Y. Arşivi, Eylül 1977.

Fot. 14 E.Y. Arşivi, Eylül 1977.

Fot. 15 E.Y. Arşivi, Eylül 1977.

Fot. 16 E.Y. Arşivi, Eylül 1977.

Fot. 17 E.Y. Arşivi, Eylül 2005.

Fot. 18 E.Y. Arşivi, Eylül 2005.

Fot. 19 E.Y. Arşivi, Eylül 2005.

Fot. 20 E.Y. Arşivi, Eylül 2005.

Fot. 21 E.Y. Arşivi, Eylül 2005.